

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

5 De causis sacrorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

quo vebatur ad purificationes, simul cu vitulo eb-
burentes extra castra, immundi reddebantur, ita q
oportebat eos lavare vestimenta, & carnem aqua.
¶ Præter illud quod iam est mundatum, nõ oportet
iterum mundari. inconuenienter igitur mundata le-
pra hominis, vel etiam eius domus, alia purificatio
adhibebatur, ut habetur Leuit. 14.

¶ Præter. Spiritus immundicia non potest per cor-
poralem aquam, vel pilorum rasuram emundari. Ir-
rationabile igitur videtur, q Dominus præcepit
Exod. 30. vt fieret labium æneum cum basi sua ad la-
uandum manus, & pedes sacerdotum, qui ingressu-
ri erant tabernaculum. & quod præcipitur Num. 8.
quod Leuitæ abstergerentur aqua lustrationis, & ra-
derent omnes pilos carnis suæ.

¶ Præter. Quod maius est, non potest sanctificari per
illud quod minus est. inconuenienter igitur per quã-
dam vñtionem corporalem, & corporalia sacrifici-
cia, & oblationes corporales, fiebat in lege conse-
cratio maiorum, & minorum sacerdotum, vt habet
Leuit. 8. & Leuitarum, vt habetur Num. 8.

¶ Præter. Sicut dicitur 1. Reg. 16. Homines vident,
ea quæ patent, Deus autem intuetur cordes: ea quæ
exterius patent in homine, est corporalis disposi-
tio, & indumenta. inconuenienter igitur sacerdoti-
bus maioribus & minoribus quædam specialia ve-
stimenta deputabantur, de quibus habetur Exo. 28.
& sine ratione videtur, q prohiberetur aliq, a sacer-
dotio pp corporales defectus, fm quod dicitur Le-
uit. 21. Homo de femine tuo per familias, qui ha-
buerit maculam, non offeret panes Deo suo si ca-
ecus fuerit, vel claudus &c. sic igitur videtur quod sa-
cramenta veteris legis irrationabilia fuerint.

SED CONTRA est, quod dicitur Leuit. 20. Ego
sum Dominus qui sanctifico uos: sed a Deo nihil si-
ne ratione fit. dicitur enim in psalm. 103. Omnia in
sapientia fecisti, ergo in sacramentis veteris legis,
quæ ordinabantur ad hominum sanctificationem,
nihil erat sine rationabili causa.

RESPON. Dicendum, q sicut supra dictum est, *
Sacramenta propriè dicuntur illa, quæ adhibeban-
tur Dei cultoribus ad quandam consecrationem, p
quam, s. deputabantur quodammodo ad cultum
Dei. Cultus autem Dei generali quidem modo
pertinebat ad totum populum: sed speciali modo
pertinebat ad Sacerdotes & Leuitas, qui erant mini-
stri cultus diuini. Et ideo in istis sacramentis vete-
ris legis quædam pertinebant communiter ad totu
populum: quædam autem specialiter ad ministros,
& circa utroque tria erant necessaria. Quorum
primum est, institutio in statu colendi Deu: & hæc
quidem institutio cõiter quantum ad omnes fiebat
per circumcisionem, sine qua nullus admittebatur
ad aliquid legalium: quantum vero ad sacerdotes,
per sacerdotum consecrationem. Secundò, requi-
rebaturs usus eorum, quæ pertinent ad diuinu cul-
tum: & sic quantum ad populum erat esus paschalis
conuiuui, ad quem nullus incircuncisus admitteba-
tur, vt patet Exo. 12. & quantum ad sacerdotes ob-
latio victimarum, & esus panum propositionis, &
aliorum, quæ erant sacerdotum vsibus deputata.

Tertiò, requirebatur remotio coru, per quæ aliqui
impediabantur a cultu diuino, s. immunditiarum: &
sic quantum ad populum erant instituta quædam pu-
rificaciones a quibusdã exterioribus immunditiis,
& etiam expiationes a peccatis. Quantu verò ad Sa-
cerdotes & Leuitas erat instituta ablutio manuu, &

pedum, & rasio pilorum. Et hæc omnia habebat ra-
tionabiles causas, & literales, secundum quod ordi-
nabatur ad cultum Dei pro tempore illo: & figura-
les, secundum quod ordinabantur ad figurandum
Christum, vt patebit per singula discurrenti.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod literalis ratio
circumcisionis principalis quidem fuit ad protesta-
tionem fidei vnus Dei. Et quia Abraham fuit pri-
mus, qui se ab infidelibus separauit exiens de domo
sua, & de cognatione sua, ideo ipse primus circunci-
sionem accepit: & hanc causam assignat Apostolus
ad Ro. 4. Signum accepit circumcissionis signaculu
iustitiæ fidei: quæ est in præputio: quia. s. in hoc legi-
tur Abraham fides reputata ad iustitiam, q contra
spem in spem credit, s. contra spem naturæ in spē
gratiæ, vt fieret pater multarum gentium, cum ipse
esset senex, & uxor sua esset anus & sterilis. Et ut hæc
protestatio, & imitatio fidei Abrahe firmaretur in
cordibus Iudæorum, acceperunt signum in carne
sua, cuius obliuisci non possent: unde dicitur Gene.
17. Erit pactum meum in carne vestra in sædus æter-
num. Ideo autem fiebat octaua die, quia antea puer
est valde tenellus, & possit ex hoc grauius lædi, &
reputatur adhuc quasi quiddam non solidatum: vn-
de etiam nec animalia offerebantur ante octauum
diem. Ideo verò non magis tardabatur, ne propter
dolorem aliqui signum circumcissionis refugerent,
& ne parentes etiam, quorum amor increfcit ad fi-
lios, post frequentem conuersationem, & eorum
augmentum, eos circumcissioni subtraherent. Secun-
da ratio esse potuit ad debilitationem concupiscen-
tiæ in membro illo. Tertia ratio est, in sugillationem
sacrorum Veneris & Priapi, in quibus illa pars cor-
poris honorabatur. Dominus autem non prohi-
bit nisi incisionem, quæ in cultu idolorum fiebat,
cui non erat similis prædicta circumcisio. Figuralis
verò ratio circumcissionis erat, quia figurabatur abla-
tio corruptionis fienda per Christum, quæ perfectè
complebitur in octaua ætate, quæ est ætas resurgen-
tium. Et quia omnis corruptio culpæ, & poenæ pro-
uenit in nos per carnalem originem ex peccato pri-
mi parentis, ideo talis circumcisio fiebat in membro
generationis: vnde Apostolus dicit ad Col. 2. Cir-
cuncisi estis in Christo circumcissione non manufa-
cta in expoliatione corporis carnis, sed in circunci-
sione Domini nostri Iesu Christi.

AD II. Dicendũ, q literalis ratio conuiuui pascha-
lis fuit in commemorationem beneficii quo Deus
eduxit eos de Aegypto: unde per huiusmodi conui-
uii celebrationem profitebantur se ad illu populu
pertinere, quem Deus sibi assumpserat ex Aegypto.
Quoniam enim fuerunt ex Aegypto liberati, præceptum
est eis, vt sanguine agni limrent superliminaria do-
moru, quasi protestantes se recedere a ritibus Aegy-
ptiorum, qui arietem colebant: unde & liberati sunt
per sanguinis agni asperisionem, uel linitionem in
postibus domorum, a periculo exterminii, quod
imminebat Aegyptiis. In illo autem exitu eorum de
Aegypto duo fuerunt, scilicet, festinantia ad egre-
diendum, impellebant enim eos Aegyptii, ut exi-
rēt velociter: vt habetur Exo. 12. Imminebatq; peri-
culum ei, qui nõ festinaret exire cum multitudine,
ne remanens occideretur ab Aegyptiis. Festinantia
autem designabatur dupliciter. Vno quidẽ nõ per
ea quæ comedebant: præceptum enim eis erat, q
comederent panes azymos in huius signum, quod
non poterant fermentari cogentibus exire Aegy-
ptiis.

Prima Secundæ S. Tho. FF 4 ptiis,

Circuncisio-
nis ratio.

De est, &
comelionis
agni.

gra. Per immunditiam autem mulieris sanguiflua, defignatur immunditia idolatriæ, propter immo-
 latium cruorem. Per immunditiam verò viri fe-
 minitium, defignatur immunditia vanæ locutionis,
 eo quod semen est verbum Dei. Per immunditiam
 verò coitus, & mulieris parientis defignatur immu-
 ditia peccati originalis. Per immunditiam verò mu-
 lieris menstruatæ, defignatur immunditia mentis per
 voluptates emollitæ. Vniuerfaliter verò per immu-
 ditiam contactus rei immundæ, defignatur immun-
 ditiam confensus in peccatum alterius, secundum illud
 2. ad Corinth. 6. Exite de medio eorum, & separa-
 mini, & immundum ne tetigeritis. Huiusmodi autem
 immunditia cōtactus deriuabatur etiam ad res
 inanimatas: quicquid enim quo cunque modo tan-
 gebat immundus, immundum erat. In quo lex at-
 tenuauit superflitionem Gentilium, qui non solū per
 contactum immundi dicebant immunditiam con-
 trahi, sed etiam per colloctionem, aut per aspectū,
 vt Rabbi Moyfēs dicit de muliere menstruatæ. Per
 hoc autem mystice significabatur id, quod dicitur
 Sapient. 14. Similiter odio sunt Deo impius, & im-
 pietas eius. Erat autem & immunditia quadam ip-
 saram rerum inanimatarum secundum se, sicut erat
 immunditia lepræ in domo, & in vestimentis. Sicut
 enim morbus lepræ accedit in hominibus ex humo-
 re corrupto putrefaciente carnem & corrumpente,
 ita etiam propter aliquam corruptionem & exces-
 sum humiditatis, vel siccitatis fit quandoque aliqua
 corrosio in lapidibus domus, vel etiam in vestimen-
 tis. Et ideo hanc corruptionem vocabat lex lepræ,
 ex qua domus, vel vestis immunda iudicaretur, tum
 quia omnis corruptio ad immunditiam pertinebat,
 vt dictum est: * tum etiā quia circa huiusmodi cor-
 ruptionem Gentiles Deos penates colebāt. & ideo
 lex præcepit huiusmodi domus, in quibus fuerit talis
 corruptio perseuerans, destrui, & vestes comburi, ad
 tollendam idolatriæ occasionem. Erat etiā & qua-
 dam immunditia vasorum, de qua dicitur Num. 19.
 Vas, quod non habuit cooperculum, & ligaturam
 desuper, immundum erit, cuius immunditiæ causā
 est: quia in talia vasa de facili poterat aliquid immū-
 dum cadere, vnde poterant immundari: erat etiam
 hoc præceptum ad declinandam idolatriam. Cre-
 debant enim idolatræ, quod si mures, aut lacertæ,
 vel aliquid huiusmodi, quæ immolabant idolis, ca-
 derent in vasa, vel in aquas, quod essent dijs gratiosa.
 Adhuc etiam aliqua mulierculæ vasa dimitunt di-
 scooperta in obsequium nocturnorum numinum,
 quæ lanas vocant. Harum autem immunditiarū ra-
 tio est figuralis, quia per lepram domus, significatur
 immunditia congregationis hæreticorum: Per le-
 pram verò in veste lineæ, significatur peruersitas mo-
 rum ex amaritudine mentis: Per lepram verò vestis
 lanæ, significatur peruersitas adulatorū: Per leprā
 in stamine, significatur vitia animæ: Per lepram ve-
 rō in subtegmine, significantur peccata carnalia. Si-
 cut enim stamen est in subtegmine, ita anima in cor-
 pore. Per vas autem, quod non habet cooperculū
 necligaturam, significatur homo qui nō habet ali-
 quod velamen taciturnitatis, & qui non constringi-
 tur aliqua censura disciplina.

Ad v. dicendum, quod sicut dictum est, * duplex
 erat immunditia in lege, Vna quidem per aliquam
 corruptionem mentis, vel corporis: & hæc etiā im-
 munditia maior erat. Alia verò erat immunditia ex
 solo contactu rei immundæ: & hæc minor erat, &

A faciliori ritu expiatur. Nam immunditia prima
 expiatur per sacrificia pro peccato, quia omnis
 corruptio procedit ex peccato, & peccatum signi-
 ficat: sed secunda immunditia expiatur per solam
 asperionem aquæ cuiusdā, de qua quidem aqua ex-
 piationis habetur Numer. 19. Mandatur enim ibi à
 Domino, quod accipiant vaccam rufam in memo-
 riam peccati, quod commiserunt in adoratione vi-
 tuli. Et dicitur vacca magis, quàm vitulus, quia sic
 Dominus synagogam vocare consuevit, secundū
 illud Osæ 5. Sicut vacca lasciuens declinauit Israel.
 Et hoc forte ideo, quia vaccas in morem Aegyptij
 coluerunt, secundum illud Osæ 10. Vaccas Betha-
 uen coluerunt. Et in defestationem peccati idola-
 triæ immolabatur extra castra: & vbicunque sacri-
 ficium fiebat pro expiatione multitudinis peccato-
 rum, cremabatur extra castra totum. Et vt signifi-
 icaretur per hoc sacrificium emundari populus ab
 vniuersitate peccatorum, intingebat sacerdos digi-
 tū in sanguine eius, & aspergebat contra fores San-
 ctuarij septē vicibus, quia septenarius numerus vni-
 uersitatem significat. Et ipsa etiam asperio sangui-
 nis pertinebat ad defestationem idolatriæ, in qua
 sanguis immolatus non effundebatur, sed congre-
 gabatur, & circa ipsum homines commedebant in
 honorem idolorum. Comburebatur autē in igne,
 vel quia Deus Moyfi in igne apparuit, & in igne data
 est lex: vel quia per hoc significabatur, quod idola-
 tria totaliter erat extirpanda, & omne quod ad idola-
 triam pertinebat, sicut vacca, cremabatur cū pelle
 & carnibus, sanguine & fimo flammæ traditis. Ad-
 iungebatur etiam in combustione lignum cedriaū,
 hyssopus, cocculusque bis tinctus, ad significandum,
 quod sicut ligna cedrina non de facili putrescunt,
 & cocculus bis tinctus non amittit colorem, & hyf-
 fopus retinet etiam odorem postquam fuerit defice-
 atus: ita etiam hoc sacrificium erat in cōseruatio-
 nem ipsius populi, & honestatis, & deuotionis ip-
 sius. Vnde dicitur de cineribus vaccæ, vt sint mul-
 titudini filiorum Israel in custodiam. Vel secundum
 Iosephum, * quatuor elemēta significata sunt.
 Igni enim apponebatur cedrus, significans terram
 propter sui terrestritatem: hyssopus significans aë-
 rem propter odorem: cocculus significans aquam
 eadem ratione qua etiā purpura, propter tincturas,
 quæ ex aquis sumuntur, vt per hoc exprimeretur,
 quod illud sacrificium offerebatur Creatori qua-
 tuor elementorum. Et quia huiusmodi sacrificium
 offerebatur pro peccato idolatriæ, in eius defesta-
 tionem & comburens, & cineres colligens, & ille
 qui aspergit aquas, in quibus cinis ponebatur, im-
 mundi reputabatur: vt per hoc ostenderetur, quod
 quicquid quo cunque modo ad idolatriam perti-
 net, quasi immundum est abiciendum. Ab hac au-
 tem immunditia purificabantur per solam vestimen-
 torum ablutionem. Nec indigebant aqua aspergi
 propter huiusmodi immunditiam: quia sic esset pro-
 cessus in infinitum. Ille enim qui aspergebat aquā,
 immundus fiebat: & sicut ipse seipsum aspergeret,
 immundus remaneret: si autem alius eum asper-
 geret, ille immundus esset: & similiter ille qui illum
 aspergeret, & sic in infinitum. Figuralis autem ra-
 tio huius sacrificij est, quia per vaccā rufam signifi-
 catur Christus secundum infirmitatem assumptam,
 quam foemininus sexus designat: sanguinem autem
 passionis eius designat vaccæ color. Erat autem vac-
 ca rufa ætatis integræ: quia omnis operatio Chri-
 sti est

Lib. 2. Anti-
 quitatum.
 cap. 7.

si est perfecta, in qua nulla erat macula, nec portauit iugum peccati. Praecipitur autem adduci ad Moysem: quia imputabant ei transgressionem Moisaicae legis in violatione Sabbathi. Praecipitur autem tradi Eleazarō sacerdoti, quia Christus occidendus in manus sacerdotum traditus est. Immolatur autem extra castra, quia extra portam Christus passus est. Intingit autem sacerdos digitum in sanguine eius, quia per discretionem, quam digitus significat, mysterium passionis Christi est considerandum, & imitandum. Aspergitur autem contra tabernaculum, per quod synagoga designatur, vel ad condemnationem Iudeorum non credentium, vel ad purificationem credentium. Et hoc septem vicibus, vel propter septem dona Spiritus Sancti: vel propter septē dies, in quibus omne tempus intelligitur. Sunt autem omnia quae ad Christi incarnationem pertinent, igne cremanda, id est, spiritualiter intelligenda: nam per pellem & carnem, exterior Christi operatio significatur: per sanguinem, subtilis & interna virtus exteriora facta verificans: per sinum, lassitudo, sitis, & omnia huiusmodi ad infirmitatem pertinentia. Adduntur autem tria, scilicet cedrus, quod significat altitudinem spei, vel contemplationis: hyssopus, quod significat humilitatem vel fidem: cocculus bis tinctus, quod significat geminam charitatem. per hanc enim debemus Christo passo adherere. Ille autem cinis combustionis colligitur à viro mundo, quare reliquiae passionis perueniunt ad Gentiles, qui non fuerunt culpabiles in Christi morte. Apponuntur autem cineres in aqua ad expiandum, quia ex passione Christi baptismus sortitur virtutem emundandi peccata. Sacerdos autem qui immolabat & comburebat vaccam, & ille qui comburebat, & qui colligebat cineres, immundus erat & etiam qui aspergebat aquam: vel quia Iudaei sunt facti immundi ex occisione Christi, per quam nostra peccata expiantur, & hoc vsque ad vesperum, id est, vsque ad finem mundi, quando reliquiae Israel conuertentur: vel quia illi qui tractant sancta, intendentes ad emundationem aliorum, ipsi etiam aliquas immunditias contrahunt, vt Greg. dicit in pastoralis, & hoc vsque ad vesperum, id est, vsque ad finem praesentis vitae.

De vituli & arietis & hirci sacrificijs, ad 4. argu. huius art.

Ad vt. dicendum, quod sicut dictum est, * immunditia quae ex corruptione proueniebat vel mentis, vel corporis, expiatur per sacrificia pro peccato. Offerebantur autem specialia sacrificia pro peccatis singulorum: sed quia aliqui negligentes erant circa expiationem huiusmodi peccatorum & immunditiarum, vel etiam propter ignorantiam ab expiatione huiusmodi desistebant, institutum fuit, vt semel in anno decima die septimi mensis fieret sacrificium expiationis pro toto populo. Et quia sicut Apostolus dicit ad Hebr. 7. Lex constituit homines sacerdotes infirmitatem habentes, oportebat quod sacerdos prius offerret pro seipso vitulum pro peccato in commemorationem peccati, quod Aaron fecerat in conflatione vituli aurei: & arietem in holocaustum, per quod significabatur, quod sacerdotis prelatio, quam aries designat, qui est dux gregis, erat ordinanda ad honorem Dei. Deinde autem offerrebat pro populo duos hircos: quorum vnus immolabatur ad expiandum peccatum multitudinis. Hircus enim animal fetidum est, & de pilis eius fiunt vestimenta pungentia, vt per hoc significaretur foetor & immunditia aculei peccatorum. Huius autem hirci immolati sanguis inferebatur si-

mul etiam cum sanguine vituli in Sancta sancta & aspergebatur ex eo totum Sanctuarium, & significandum, quod tabernaculum emundandum, quod immunditias filiorum Israel. Corpus vero vituli, quae immolata sunt pro peccato, oportet comburi, ad ostendendum consummationem peccatorum. Non autem in altari, quia ibi non comburebantur totaliter nisi holocausta: vnde immundum erat, vt comburerentur extra castra in designationem peccati. hoc enim fiebat, quando vnus immolabatur sacrificium pro aliquo graui peccato, vel pro multitudine peccatorum. Alter vero immittebatur in desertum, non quidem vt offerretur Daemonibus, quos colebant Gentiles in deserto, quia eis nihil licebat immolari, sed ad significandum effectum illius sacrificij immolati: & idcirco sacerdos imponebat manum super caput eius, ostens peccata filiorum Israel, ac si ille hircus detraheret ea in desertum, vbi à bestiis comederetur, quasi portans poenam pro peccatis populi. Dicitur autem portare peccata populi, vel quia in emissionem significabatur remissio peccatorum populi: vel quia colligebatur super caput eius, & schedula, vbi erant scripta peccata. Ratio analogicalis horum erat, quia Christus significatur vitulum propter virtutem: & per arietem, quia est dux fidelium, & per hircum propter similitudinem carnis peccati, & ipse Christus est immolatus pro peccatis, & sacerdos, & populi: quia per passionem & maiores, & minores peccata dantur. Sanguis autem vituli & hirci inferuntur à castra per Pontificem: quia per sanguinem patris Christi patet nobis introitus in Regnum caelorum. Comburebantur autem eorum corpora extra castra, quia extra portam Christus passus est, vt Apoc. citat ad Hebr. vii. Per hircum autem qui emittitur potest significari vel ipsa diuinitas Christi, quae in locum abiit, homine Christo patiente, non in eodem locum mutans, sed virtutem cohibens, significatur concupiscentia mala, quam debemus nobis abijcere, virtuosos autem mortuos debemus immolare. De immunditia vero eorum quae in sacrificio vitulae rufa dicta est.

Ad vt. dicendum, quod per ritum legis leprosi emundabatur à macula lepra, sed emundatus non debatur. Et hoc significatur Leuit. 14. cum dicitur de Sacerdote. Cum inuenit lepram esse emundatam, praecipiet ei qui purificatur. Iam ergo lepra data erat: sed purificari dicebatur, in quantum sacerdotis restituebatur consortio hominum, & cultui diuino. Contingebat tamen quandoque, vt de miraculo per ritum legis corporalis mundaretur pra, quado sacerdos decipiebatur in iudicio. Huiusmodi autem purificatio leprosi dupliciter fiebat: primo iudicabatur esse mundus: secundo autem restituebatur tanquam mundus consortio hominum, & cultui diuino, scilicet post septē dies. In primam purificationem offerebat pro se leprosum mundus duos passeris viuos, & lignum cedrinum, & miculum, & hyssopum, hoc modo, vt filo cocco ligarentur passer & hyssopus simul cum signo: non: ita scilicet quod lignum cedrinum, & miculum manubrium aspersorij: hyssopus vero & passer id quod de aspersorio tingebatur in sanguine: & passeri immolati in aquis viuis. Haec autem quatuor offerebat contra quatuor defectus leprosi.

contra putredinem offerebatur cedrus. quæ est arbor impuribilis: contra foetorem, hysopus quæ est herba odorifera: contra infensibilitatem, passer viuus: contra turpitudinem coloris, vermiculus qui habet viuum * colorem. Passer verò viuus aduolare admittetur in agrum: quia leprosus restituebatur pristina libertati. In octauo verò die admittetur ad cultum diuinum, & restituebatur confortio hominum. Primò tamen rasis pilis totius corporis & vestimentis, eo quòd lepra pilos corrodit, & vestimenta coinquinat, & foetida reddit. Et postmodum sacrificium offerebatur pro delicto eius: quia lepra plerumque inducitur pro peccato. De sanguine autem sacrificij tingebatur extremum auriculæ eius qui erat mundandus & pollices manus dextræ & pedis: quia in istis partibus primum lepra dignoscitur & sentitur. Adhibebantur etiam huic ritui tres liquores, scilicet sanguis contra sanguinis corruptionem: oleum ad designandum sanationem morbi: aqua viua ad emundandum spurcitiâ. Figurâ autem ratio erat, quia per duos passeres significatur diuinitas, & humanitas Christi, quorum vnus scilicet humanitas, immolatur in vase fictili super aquas viuentes: quia per passionem Christi aquæ baptismi consecrantur. Alius autem, scilicet impassibilis diuinitas, viuus remanebat: quia diuinitas mori non potest, vnde & euolat, quia passione astringi non poterat. Hic autem passer viuus simul cū ligno cedrino, & cocco, vermiculo & hysopo, id est, fide, ipse, & charitate, vt supra dictū est * mittitur in aqua ad aspergendum: quia in fide Dei & hominis baptizamus. Lauat autem homo per aquam baptismi & lachrymarum vestimenta sua, id est, opera, & omnes pilos, id est cogitationes. Tingtur autem extremū auriculæ dextræ eius qui mundatur de sanguine & de oleo, vt eius auditum muniat contra corruptionem verba. Pollices autem manus dextræ & pedis tinguntur, vt sit eius actio sancta. Alia verò quæ ad hanc purificationem pertinent, vel etiam aliarū immunditiarum, non habent aliquid speciale præter alia sacrificia pro peccatis, vel pro delictis.

AD VII. & IX. dicendum, q̄ sicut populus instituebatur ad cultum Dei per circumcisionem, ita minister per aliquam specialem purificationem, vel consecrationem: vnde & separari ab alijs præcipiuntur, quasi specialiter ad ministeriū cultus diuini præ alijs deputati. Et totum quod circa eos fiebat in eorum consecratione, vel institutione, ad hoc pertinebat, vt ostenderetur eos habere quandam prærogatiuā puritatis, & veritatis, & dignitatis. Et ideo in institutione ministrorum tria fiebant. primò enim purificabantur: secundo ordinabantur & consecrabantur: tertio applicabatur ad vsum ministerij. Purificabantur quidem cōmuniter omnes per ablutionē aquæ, & per quædam sacrificia. specialiter autem Leuitæ radebant omnes pilos carnis suæ, vt habetur Leuit. 8. Consecratio verò circa Pontifices & Sacerdotes hoc ordine fiebat. primò enim postquā abluti erant, induebantur quibusdam vestimētis specialibus pertinentibus ad designandum dignitatem ipsorū. Specialiter autem Pontifex oleo vñctionis in capite vngebatur, vt designaretur, q̄ ab ipso diffundebatur potestas consecrandi ad alios, sicut oleum à capite derivatur ad inferiora, vt habetur in Psalm. 132. Sicut vnguentum in capite. quod descendit in barbā, barbā Aaron. Leuitæ verò non habebant aliam consecrationem, nisi quòd offerebatur Domino à

A filijs Israhel per manus Pontificis, qui orabat pro eis. Minorum verò sacerdotum solæ manus consecrabatur, quæ erant applicandæ ad sacrificia. Et de sanguine animalis immolati tingebatur extremum auriculæ dextræ ipsorū, & pollices pedis aut manus dextræ, vt scilicet essent obediētes legi Dei in oblatione sacrificiorū, quod significatur in intinctione auris dextræ: & q̄ essent solliciti, & prompti in executione sacrificiorū, quod significatur in intinctione pedis & manus dextræ. Aspergebantur etiam ipsi & vestimenta eorum sanguine animalis immolati in memoriam sanguinis agni, per quem fuerunt liberati in Aegypto. Offerebantur autem in eorum consecratione huiusmodi sacrificia, Vitulus pro peccato, in memoriam remissionis peccati Aaron circa conflationem vituli. Aries in holocaustum, in memoriam oblationis Abraham, cuius obediētiā Pontifex imitari debebat. Aries etiam cōsecrationis, qui erat quasi hostia pacifica, in memoriam liberationis de Aegypto per sanguinem agni. Canistrum autē panem in memoriam manna præstiti populo. Pertinebat autē ad applicationē ministerij, quod imponebatur super manus eorū, ad epe arctis, & torta panis vnus, & armus dexter, vt ostēderetur, q̄ accipiebant potestatem huiusmodi offerendi Domino. Leuitæ verò applicabantur ad ministerium per hoc, q̄ intro mittebantur in tabernaculū fœderis, quasi ad ministrandū circa vasa sanctuarij. Figurâ verò horum ratio erat, quia illi qui sunt consecrandi ad spirituale ministeriū Christi, debent primo purificari per aquā baptismi & lachrymarū in fide passionis Christi, q̄ est expiatium & purgatiuum sacrificium. Et debent radere oēs pilos carnis, i. oēs prauas cogitationes. debent etiā ornari virtutibus, & cōsecrari oleo Spiritus Sancti, & asperione sanguinis Christi, & sic debent esse intēti ad exequenda spiritualia ministeria.

AD X. dicendum, q̄ sicut iam dictum est, * intētio legis erat inducere ad reuerentiā diuini cultus. & hoc dupliciter. Vno modo excludendo à cultu diuino omne id q̄ poterat esse cōtēptibile: alio modo apponendo ad cultū diuinū omne illud q̄ videbatur ad honorificentiā pertinere. Et si hoc quidem obseruabatur in tabernaculo & vasis eius & animalibus immolandis, multò magis hoc obseruandū erat in ipsis ministris. Et ideo ad remouendū contemptum ministrorū, præceptum fuit, vt non haberet maculā, vel defectum corporalem: quia hūmōi hoies solent apud alios in contemptu haberi. Propter quod etiā institutum fuit, vt nō sparsim ex quolibet genere ad Dei ministeriū applicarentur, sed ex certa prosapia fm generis successione, vt ex hoc clariores & nobiliores haberentur. Ad hoc autē q̄ in reuerentia haberentur, adhibebatur eis specialis ornatus vestiuū, & specialis consecratio. Et hæc est in cōi causa ornatus vestiuū. In speciali autem sciendum est, q̄ Pontifex habebat octo ornamenta. Primò enim habebat vestem lineam. Secundo habebat tunicam hyacinthinam, in cuius extremitate versus pedes ponebantur per circuitum tintinabula quædā, & mala punica facta ex hyacintho, & purpura, coccoque bis tincto. Tertio habebat superhumeralē, q̄ tegebat humeros, & anteriorem partem vsque ad cingulum: quod erat ex auro & hyacintho, & purpura coccoque bis tincto, & bysso retorta: & super humeros habebat duos onychinos, in quibus erant sculpta nomina filiorum Israhel. Quartum erat rationale, ex eadē materia factum, quod erat quadratum, & ponebatur

* De ornamentis vestiuū ministrorū Dei. In solu. argu. 8. & art. 4. huius q.

in pectore, & coniungebatur superhumerali. Et in hoc rationali erant duodecim lapides pretiosi distincti per quatuor ordines, in quibus etiam sculpta erant nomina filiorum Israel, quasi ad designandum, quod ferret onus totius populi per hoc, quod habebat nomina eorum in humeris, & quod iugiter debebat de eorum salute cogitare per hoc, quod portabat eos in pectore, quasi in corde habens. In quo etiam rationali mandavit Dominus poni doctrinam & veritatem: quia quaedam pertinentia ad veritatem iustitiae & doctrinam scribebantur in illo rationali. Iudaei tamen fabulantur, quod in rationali erat lapis, qui secundum diversos colores mutabatur secundum diversa, quae debebant accedere filiis Israel: & hoc vocant veritatem & doctrinam. Quintum erat baltheus, id est cingulus quidam factus ex praedictis quatuor coloribus. Sextum erat tiara, id est mitra quaedam de bysso. Septimum autem erat lamina aurea, pendens in fronte eius: in qua erat scriptum nomen Domini. Octavum autem erant femoralia linea, ut operirent carnem turpitudinis suae quando accederent ad Sanctuarium, vel ad altare. Ex istis autem octo ornamentis minores sacerdotes habebant quatuor, scilicet tunicam lineam, femoralia, baltheum, & tiaram. Horum ornamentorum quidam rationem literalem assignant, dicentes, quod in istis ornamentis designabatur dispositio orbis terrarum, quasi Pontifex protestaretur se esse ministrum Creatoris mundi, unde etiam Sap. 18. dicitur, quod in veste Aaron erat descriptus orbis terrarum. Nam femoralia linea figurabant terram, ex qua linum nascitur: balthei circumvolutio significabat Oceanum, qui circumcingit terram. Tunica hyacinthina suo colore significabat aerem, per cuius tintinabula significabantur tonitrua, per mala granata coruscationes. Superhumerali vero significabat sua varietate caelum siderum: duo onychini duo hemisphaeria, vel Sol & Luna. Duodecim gemae in pectore, duodecim signa in Zodiaco, quae dicebantur posita in rationali: quia in celestibus sunt rationes terrenorum, secundum illud Iob. 38. Numquid nosti ordinem caeli, & ponis rationem eius in terra: Cidarid autem vel tiara significabat caelum empyreum: lamina aurea Deum omnibus praesidentem. Figurata vero ratio manifesta est. Nam macula, vel defectus corporales, a quibus debebant sacerdotes esse immunes, significant diversa vitia & peccata, quibus debent carere. Prohibetur enim esse caecus, id est ignorans: ne sit claudus, id est instabilis, & ad diversa se inclinans: ne sit parvus, vel grandi, vel torto naso, id est ne per defectum discretionis, vel in plus, vel in minus excedat, aut etiam aliqua prava exerceat, per nasum, id est discretio designatur, quia est discretivus odoris. Ne sit fracto pede, vel manu, id est ne amittat virtutem bene operandi, vel procedendi in virtute. Repudiatur etiam si habeat gibbum vel ante, vel retro: per quem significatur superfluous amor terrenorum. Si est lippus, id est per carnalem affectum eius ingenium obscuratur: contingit enim lippitudo ex fluxu humoris. Repudiatur etiam si habeat albuginem in oculo, id est praesumptionem candoris iustitiae in sua cogitatione. Repudiatur etiam si habeat iugem scabiem, id est petulantiam carnis. Et si habuerit impetiginem, quae sine dolore corpus occupat, & membrorum decorum sedat, per quam avaritia designatur. Et etiam si sit herniosus, vel ponderosus, qui scilicet gestat pondus turpitudinis in corde, licet non exerceat in opere. Per ornamenta vero designantur virtutes ministrorum Dei. Sunt autem quatuor, quae sunt necessariae omnibus

ministris, scilicet castitas, quae significatur per tunicam. Puritas vero vita, quae significatur per cingulum. Moderatio discretionis, quae significatur per cingulum. Et rectitudo intentionis, quae significatur per tiaram protegentem caput. Sed praedictae virtutes debent quatuor habere. Primum quidem Dei memoriam in contemplatione: & hoc significat lamina aurea habens nomen Dei in fronte. Secundum, quod supportet infirmitates populi: quod significat superhumerali. Tertio, quod habeat populum in corde & in visceribus per sollicitudinem charitatis significatur per rationale. Quarto, quod habeat conversationem celestem per opera perfectiorum, quod significatur per tunicam hyacinthinam & tunicam hyacinthinam adiunguntur in extremitatibus tintinabula aurea, per quae significatur doctrinam uniorum, quae debet coniungi celesti conversationi Pontificis. Adiunguntur etiam mala punicorum, quae significatur unitas fidei & concordia in ministeribus: quia sic coniuncta debet esse eius doctrina, ut per eam fidei & pacis unitas non rumpatur.

ARTICULVS VI.

Utrum fuerit aliqua rationalis causa observationum caeremonialium.

AD SEXTVM sic proceditur. Videtur, quod quantiarum caeremonialium nulla fuerit rationalis causa. Quia ut Apostolus dicit 1 ad Tim. Omnis creatura Dei est bona, & nihil reijcitur quod cum gratiarum actione percipitur. Invenitur igitur prohibiti sunt ab usu quatuor animalium, tanquam immundorum, ut patet Lev. 11. Prater. Sicut animalia dantur in cibum hominibus, ita etiam herbae. Unde dicitur Genes. 3. Quae visceria dedi vobis omnem carnem: sed vobis lex non distinxit aliquas immundas, cum tamen quae illarum sint maxime nocivae, ut puta vermes, ergo videtur, quod nec de animalibus aliquae sint prohiberi tanquam immunda. ¶ 3. Prater. Si materia est immunda, ex qua aliquae generantur, pari ratione videtur, quod id quae generatur sit immundum: sed ex sanguine generatur caro, igitur non oes carnes prohiberentur tanquam immundae, pari ratione nec fanguis debuit prohiberi immundus, aut adeps, qui ex sanguine generatur. ¶ 4. Prater. Dominus dicit Matth. 10. eos non mandos qui occidunt corpus, quia post mortem non habent quid faciant: quod non esset verum, si in nocuum homini cederet quid ex eo multo igitur minus pertinet ad animaliam, quod qualiter eius carnes decoquantur. Irrationabiliter videtur esse quod dicitur Exod. 23. Non comedum in lacte matris suae. ¶ 5. Prater. Ea quae sunt primitiva in hominibus animalibus, tanquam perfectiora praecipue immundo offerri. Inconvenienter igitur praecipitur Lev. 19. Quando ingressi fueritis terram, & plantaveritis in ea ligna pomifera, auferetis primum fructum, id est, prima germina, & immunda erunt vobis edetis ex eis. ¶ 6. Prater. Vestimentum extra corpus hominis non igitur debuerunt quaedam specialia vestimenta Iudaeis interdici, puta, quod dicitur Lev. 19. Quae ex duobus texta est, non indueris. & Deum non induetur mulier veste virili, & vir non induetur veste foeminea. & infra. Non indueris vestem quae quod ex lana linoque contextum est. ¶ 7. Prater. Memoria mandatorum Dei non